

Modeļi «Nauda seko skolēnam» nomainīs ar «Programma skolā»

Egita Terēze Jonāne

Izglītības un zinātnes ministre Anda Čakša ar kolēģiem skaidroja reģionālajiem medijiem, kāpēc ministrija vēlas jau no nākamā gada 1. septembra esošo skolu finansēšanas modeļi "Nauda seko skolēnam" nomainīt ar jaunu "Programma skolā" jeb "Nauda seko programmai". Taču jaunajai finansēšanas kārtībai naudas nav (ir vajadzīgi 100 miljoni eiro), bet, kā teica ministre, nauda tiek meklēta.

Tikmēr "Vietējā Latgales Avīze" apkopojā gan ministrijas, gan skolu dibinātāju – pašvaldību un pedagogu viedokļus.

Esošais skolu finansēšanas modelis esot sevi izsmēlis un nav bijis veiksmīgs

Ministre atzina, ka esošais skolu finansēšanas modelis «Nauda seko skolēnam» esot sevi izsmēlis un nav bijis veiksmīgs. Statistika, ko apkopojusi ministrija, liecina, ka šajā skolas gadā Latvijā astoņiem procentiem skolotāju ir samazinājies algas, kamēr slodze ir atstāta nemainīga, lai arī skolotāji nav atbildīgi par demogrāfisko situāciju valstī, un, neatkarīgi no reģiona, skolotāji strādā vienādi. Jāuzsver, ka, ieviešot modeļi «Nauda seko skolēnam», pašvaldības slēdza 80 skolas, taču ministrijas cerētā ekonomija ir tikai 7,8 milj. eiro.

Jaunais modelis «Programma skolā» paredz finansējumu katras skolas realizētajām izglītības programām neatkarīgi no skolēnu skaita un skolas atrašanās vietas, un, kā teica ministre, šī jaunā finansēšanas kārtība būšot taisnīgāka. Tā ieguvējas būšot gan mazās pamatskolas, gan lielās skolas, jo ministrija maksāšot vairāk gan tām skolām, kur klases būs lielākas, gan arī mazajām pamatskolām. Ministrijas pārstāvji aplēsuši, ka pie šī modeļa varēšot pastāvēt skola pat tad, ja klasē mācīsies vismaz pieci bērni vai ja skolēni apgūs speciālās izglītības programmas. Viņi arī sola, ka palielināsies finansējums skolu atbalsta personālam un administrācijai.

IZGLĪTĪBAS UN ZINĀTNES MINISTRIJAS SKAIDROJUMS

Kāpēc ir izvēlēts jaunais finansēšanas modelis?

– Jaunais finansēšanas modelis «Programma skolā» jeb «Nauda seko programmai» nomainīs pašreizējo kārtību «Nauda seko skolēnam». «Programma skolā» nodrošinās taisnīgāku un konkurētspējīgāku darba samaksu visiem pedagogiem neatkarīgi no skolas atrašanās vietas vai skolēnu skaita tajā, kas daudzviet demogrāfisku apstākļu dēļ ir negatīvs un neprognozējami mainīgs, kas savukārt negatīvi atsaucas uz mērķdotāciju, kā rezultātā samazinās pedagogu atalgojums.

Jaunais modelis paredz arī būtisku finansējuma pieaugumu atbalsta personālam, kā arī tiek paredzēts finansējums tādiem atbalsta pasākumiem, kas līdz šim nav finansēti no valsts budžeta, piemēram, nodrošinot valsts finansējumu sociālajiem pedagogiem un karjeras konsultantiem.

Finansējums tiks aprēķināts katrai izglītības iestādei, ņemot vērā tās īstenoto programmu apmēru – klašu komplektu un izglītojamo skaitu, atbalsta un administrācijas personālu. Tāpat modelis paredz konkurētspējīgu atalgojuma noteikšanu pedagogiem, tajā skaitā skolas atbalsta personāla un efektīva administratīvā sastāva nodrošināšanai.

Vai visas skolu licencētās izglītības programmas finansēs valsts?

– Jā, valsts finansēs visas izglītības programmas, kuras atbilst finansēšanas modeļa «Programma skolā» kritērijiem.

Ja klasē ir pieci–astoņi, nevis 20–25 bērni, vai skola šim abām klasēm saņems līdzvērtīgu finansējumu vai tomēr klase ar 5–8 bērniem saņems mazāku finansējumu?

– Finansējums tiek aprēķināts katrai klasei atsevišķi, ņemot vērā klases lielumu jeb skolēnu skaitu klasē. Mazākām klasēm paredzēts mazāks finansējums, lielākām klasēm attiecīgi lielāks finansējums, paredzot vairāk apmaksāto stundu mācību plāna īstenošanai (dalīšanai grupās) un citiem pienākumiem, kā arī ar lielāku nominālo algas likmi. Taču skolas ietvaros, ja vienā skolā ir klase ar maz skolēniem un klase ar daudz skolēniem, slodzes sastāva un algas likmes noteikšana paliek iestādes vadības autonomijā, definējot to iekšējos noteikumos par kārtību, kā tiek noteikta slodze un algas likme pedagogiem.

Ja skola izdomā sadalīt klasi (piemēram, klasē ir liels bērnu ar īpašām vajadzībām īpatsvars), cik lielu klasi drīkstēs sadalīt divās klasēs?

– Lai nodrošinātu valsts budžeta finansējumu, paredzēts noteikt minimālo skolēnu skaitu klasē – pieci skolēni. Attiecīgi klases dalīšana nebūtu pieļaujama, ja sadalot klasē paliek mazāk nekā pieci skolēni. Šī prasība neattiecas uz speciālās izglītības

klasēm. Vienlaikus, par izglītojamo, kas apgūst speciālās izglītības programmu, iekļaušanu vispārīgākajā izglītībā, jāņem vērā normatīvajos aktos noteiktās prasības atkarībā no tā, cik skolēnus ar konkrētu speciālās izglītības programmu drīkst iekļaut vienā klasē.

Vai finansējumu piešķirs arī tad, ja skolotājs strādās ar četriem – pieciem bērniem klasē?

– Paredzēts noteikt minimālo skolēnu skaitu klasē, pie kura iestādei tiks piešķirts valsts budžeta finansējums pedagogu darba samaksai. Ja pašvaldība kā skolas dibinātājs uzskatīs, ka jāturpina mācību process iestādē arī ar četriem skolēniem klasē, tādā gadījumā viss programmu īstenošanai nepieciešamais finansējums būs jāsedz no pašvaldības budžeta. Sākot no pieciem bērniem klasē jeb vismaz 15 bērniem trīs klašu posmā (1.–3. kl., 4.–6. utt.) skolai tiks piešķirts valsts budžeta finansējums, taču atkarībā no klašu posma un noteiktā kvantitatīvā kritērija izpildes, finansējums būs 100 % no valsts budžeta vai ar pašvaldības līdzfinansējumu.

Ja skolā mācīsies mazāk par 90 bērniem, bet tā ir laba skola un tuvākā bērna dzīvesvietai, vai ministrija piešķirs skolai naudu vai varbūt tomēr būs vajadzīgs pašvaldības līdzfinansējums?

– Atkarībā no skolas atrašanās vietas ir paredzēti dažādi kvantitatīvie kritēriji. Ja jautājums ir par pamatskolu, kur ir paredzēts kvantitatīvais kritērijs 30 skolēni katrā klašu posmā (1.–3. kl., 4.–6. kl., 7.–9. kl.), tad finansējums tiks aprēķināts katram klašu posmam un piešķirts atbilstoši kvantitatīvā kritērija izpildei. Pieņemot, ka katrā klašu posmā nav atbilstība kritērijiem, piemēram, tur ir katrā klašu posmā 20 bērni, tad valsts budžeta finansējums tiks piešķirts proporcionāli bērnu skaitam, un tad būs nepieciešams pašvaldības līdzfinansējums. Katram klašu posmam ir paredzēts noteikt pieļaujamo atkāpi no noteiktā kritērija, kas 1.–3. un 4.–6. klasēs ir paredzēts 25 % un 7.–9. un 10.–12. klasēs attiecīgi 10 % apmērā. Piemēram, ja kritērijs ir 30 skolēni 1.–3. klašu posmā, tad valsts budžeta finansējums pilnā apmērā šim klašu posmam tiktu piešķirts, ja klašu posmā ir 21 skolēns. Ja attiecīgajā klašu posmā būtu mazāk nekā 21 skolēns, bet vismaz 15, tad tiktu nodrošināts daļējs valsts finansējums ar pašvaldības līdzfinansējumu, ja klašu posmā būtu mazāk nekā 15 skolēni, tad būtu nepieciešams pašvaldības finansējums pilnā apmērā.

Ja direktoram būs ļauts sadalīt algu fondu, vai nebūs apdraudētas mazo klašu skolotāju algas?

– Direktoram būs ļauts pārdalīt skolotāju algu fondu uz atbalsta personālu vai administrāciju tikai normatīvajā regulējumā noteiktajā apmērā. Precīza proporcija, cik varēs pārdalīt, vēl tiks definēta, izstrādājot normatīvo regulējumu, taču tas noteikti nebūs vairāk nekā šobrīd noteiktie 15 % administrācijas izdevumiem no kopējās mērķdotācijas. Attiecīgi pie šāda principa, ka būs iespējams pārdalīt no skolotāju algu fonda, nav sagaidāms risks, ka mazo klašu skolotāju algas tiktu samazinātas.

Pašvaldības jau aizvēra daudzas skolas, jo plānotais modelis «nauda seko skolēnam» prasītu lielu papildu finansējumu no pašu budžeta. Vai pašvaldības var atjaunot šīs skolas? Piemēram, Latgales pierobeža palikusi pustukša.

– Pašvaldības kā skolu dibinātājas patstāvīgi pieņem lēmumus par to, kur un kāda līmeņa izglītības iestādes ir nepieciešamas un veido atbilstošu izglītības pieejamības nodrošinājumu iedzīvotājiem ilgtermiņā, pamatojoties uz demogrāfiskajām tendencēm un prognozēm, kā arī ekonomiskās izaugsmes potenciālu konkrētajās teritorijās. Līdzšinējie pašvaldību lēmumi par izglītības iestāžu reorganizāciju, arī slēgšanu vairumā gadījumu ir saistīti ar būtiskām izmaiņām demogrāfijā un migrācijas tendencēm, tas ir, ievērojami sarūkot bērnu skaitam tuvākajā apkaimē un attiecīgi samazinoties arī izglītojamo skaitam skolās. Līdz ar to pašvaldībai kā skolas dibinātājam daudzos gadījumos ir sarežģīti nodrošināt pilnvērtīgu finansējumu skolu uzturēšanai. Pedagogu darba samaksu finansēs valsts.

PAŠVALDĪBAS KOMENTĀRS

Ludzas novada domes priekšsēdētājs Edgars Mekšs:

«Ludzas novada pašvaldība jau laikus ir domājusi par skolu tīkla sakārtošanu, un šobrīd pašvaldībā ir gandrīz optimāls skolu tīkla modelis. Esam aktīvi iesaistījušies jaunā finansēšanas modeļa izstrādē un apspriešanās un cīnījies par savu pierobežas vidusskolu saglabāšanu. Jaunajā modelī ir domāts par to, lai pedagogi saņemtu taisnīgu un līdzvērtīgu atalgojumu neatkarīgi no skolas atrašanās vietas, taču demogrāfiskie rādītāji pašvaldībā nav tik labi, lai mēs pilnībā varētu izpildīt modeļi iestrādātos skolēnu skaita kritērijus.

Esam veikuši provizoriskus aprēķinus un sapratuši, ka ieguvējas noteikti būs abas Ludzas pilsētas skolas un Mērdzenes pamatskola. Pildas un Ciblas pamatskolām būs nepieciešams pašvaldības līdzfinansējums, jo noteiktās klašu grupās varētu nesasnēgt nepieciešamo skolēnu skaitu, taču mēs domājam par to, lai kvalitatīvu pamatizglītību būtu iespējams apgūt tuvāk dzīvesvietai.

Kārsavas vidusskola, iegūstot pieejamības skolas statusu, arī iegūs finansējuma palielinājumu gan pedagogu, gan atbalsta personāla atalgojumam. Tiek plānots, ka par Zilupes vidusskolas finansēšanu pašvaldībai būs īpašs līgums ar ministriju, bet pašlaik mēs vēl nezinām šī līguma nosacījumus.

Pēc jaunā modeļa ieviešanas skolām būtiski palielināsies likmju skaits atbalsta personālam, un tas arī ir labi, jo pieaug bērnu skaits ar speciālām vajadzībām.»

SKOLAS DIREKTORA VIEDOKLIS

Galēnu pamatskolas direktore Jūlija Belkovska:

«Jaunā skolu finansēšanas modeļa «Programma skolā» ieviešanas ieguvumi Galēnu pamatskolā: tiek plānota pedagogu darba algas prognozējamība, tas ir, pedagogs laicīgāk uzzinās savu algas likmi un slodzi; taisnīgāka darba samaksa izglītības iestādes pedagogiem neatkarīgi no skolēnu skaita.»

IZGLĪTĪBAS PĀRVALDES VIEDOKLIS

Preiļu novada izglītības pārvaldes vadītājs Andrejs Zagorskis:

«No jaunā skolu finansēšanas modeļa «Programma skolā» ieguvējas būtu visas Preiļu novada skolas, arī tās skolas, kurās nākamgad 1. septembrī klasēs mācīsies vismaz pieci–astoņi skolēni. Piemēram, ja Vārkavas pamatskola jau tagad strādātu pēc jaunā finansēšanas modeļa «Programma skolā», tad skola katru mēnesi papildus jau esošajam finansējumam saņemtu gandrīz 8000 eiro, kas ļautu vairāk finansēt gan gatavošanos stundām, gan individuālās konsultācijas, papildu nodarbes un atbalsta personālu. Lielāks finansējums jaunajā modelī paredzēts arī Valsts ģimnāzijām, tātad ieguvēja būtu arī Jāņa Eglīša Preiļu Valsts ģimnāzija vidusskolas posmā.

Ministrija uzsvēra, ka atbilstoši finansēšanas modeļa «Programma skolā» nosacījumiem mērķdotācija pedagogu algām nonāks katrai skolai atbilstoši noteiktai formulai, bet tālāk šo finansējumu sadalīs skolas direktors, atbilstoši skolā izstrādātai mērķdotācijas sadales kārtībai. Šī kārtība būs jāsaprot ar pašvaldību vai izglītības pārvaldi, lai tiktu ievēroti vienoti, objektīvi un godīgi nosacījumi. Finansējumu, kurš pienākas atbalsta personālam (psihologiem, logopēdiem utt.) un direktoru darba samaksai, būs jāsadala pašvaldībai pēc noteiktiem kritērijiem katrai skolai.

Jaunā modeļa «Programma skolā» nosacījumi varētu būt riskanti izglītības iestādēm, kur var neizpildīties kvantitatīvais rādītājs – skolēnu skaits klasē laukos mazāks par pieci un pilsētā mazāks par 20. Ministrija uzsver, ka jaunais finansēšanas modelis nepieļaus klašu apvienošanu. Šobrīd drīkst apvienot klases sākumskolas posmā (1.–6. klase.). Ja klasē būs mazāks skolēnu skaits par noteikto, tad, kā paredz ministrija, pašvaldībai būs jāfinansē pedagogu algas no sava budžeta, ja tā vēlēties klasi saglabāt. Ja nebūtu reformēta Pelēču pamatskola (tagad Pelēči ir Preiļu 1. pamatskolas izglītības programmu īstenošanas vieta) un ja nebūtu aizvērta Salas sākumskola, Preiļu novada pašvaldībai būtu jāatrod papildu finansējums, jo abās skolās bija klases ar diviem–trim skolēniem. Jaunais modelis uzlicis latīņu – vismaz pieci skolēni pamatskolas klasē (jāpiebilst, ka ministrija joprojām uztur prasību par konkrētu skolēnu skaitu katrā klašu grupā, atkarībā no skolas atrašanās vietas).

Tā kopaina būs redzama tad, kad valdība pieņems Ministru kabineta noteikumus par šo jauno skolu finansēšanas modeli un kad mācību gada beigās analizēsime Preiļu novada skolu gatavību jaunajai finansēšanas kārtībai.»

Foto – Preiļu novada dome un Egita Terēze Jonāne

«Projektu finansē Mediju atbalsta fonds no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem». «Par projekta raksta «Modeļi «Nauda seko skolēnam» nomainīs ar «Programma skolā» saturu atbild SIA «Vietējā»».

MAF
Mediju atbalsta fonds